

Gudstjänsten – kyrkans lovsång

Vad betyder ordet gudstjänst? – Ordet leder tankarna till Samuels ord i 1 Sam. 3:10, ”Tala Herre, din tjänare hör”. ”Fira gudstjänst betyder verkligen att *tjäna Gud* med sina lovsånger och böner, sin andakt och sina knäppta händer.” ”Gudstjänsten är ett möte med Gud!” (BG) Jes. 6:1–4.

Söndagens gudstjänst är omistlig för församlingens uppbyggnad och väckande av andligt liv.

Gudstjänsten har tydliga rötter i Bibeln, också i Gamla Testamentet. Den har växt fram ur judarnas gudstjänster och ur nattvardsfirandet. Högmässan består av två delar, förutom inledning och avslutning:

– *Ordets gudstjänst*. Denna del av mässan övertog den unga kyrkan från synagogans gudstjänst.

– *Nattvardens gudstjänst*, som påminner om judarnas tempelgudstjänst. Offret i Salomos tempel har ersatts av nattvarden, där Kristi död och uppståndelse firas. Kristi offer på Golgata fullbordar alla andra offer och ersätter dem.

Den första delen av gudstjänsten kallades katekumenernas gudstjänst. Katekumenerna var i urkyrkan de ännu inte döpta. De tog alltså emot kyrkans undervisning (katekes). De fick delta i Ordets gudstjänst, som var offentlig, öppen för alla och missionerande. Men därefter avlägsnade sig katekumenerna, de var ännu inte vigda till att närvara vid det heliga mysteriets firande.

Den senare delen av gudstjänsten har helt sin prägel av att vara de döptas mässa. Dopet har ända från urkristendomens dagar ansetts vara villkor för nattvardsmottagande. (Numera är ju inte konfirmation något villkor, som det var tidigare.)

Vem är då rätt beredd att få den heliga nattvarden? Martin Luther svarar:

”Värdig och väl beredd är den, som sätter tro till dessa ord: ’för eder utgiven och utgjutet till syndernas förlåtelse’ (Hebr. 10:22, 1 Kor. 14:40)”.

Att sätta tro till dessa ord ”betyder att i ånger över synden av hjärtat längta efter det, som dessa ord utlovar. (Matt. 5:6)”

”Den som inte känner och ångrar sin synd och inte tror Jesu löftesord utan tvivlar, är inte värdig och beredd, ty det ordet: ’för eder’ fordrar först och främst troende hjärtan.”

När det gäller barn, kan de få ta emot gåvorna när de blivit så mogna att de förstår att det inte är vanligt bröd och vin. Föräldrarna får gärna rådöra med prästen.

Måtte kyrkan bli ”icke ett klagoinstitut eller en protestorganisation, utan en den himmelska glädjens helgedom, där också stackars hemlösa och vinddrivna nutidsmänniskor kan inträda för att förnimma Guds närhet och fyllas av den himmelska världens överväldigande glädje”. (BG)

Förklaringar och kort bakgrund

till

Ordning för HÖGMÄSSA

Förord

”Gudstjänsten är grundläggande för varje församling. Ändå finns det sådana som säger att den är tråkig i Svenska kyrkan. Denna inställning kan bero på två saker.

Det kan vara att man inte kommer till kyrkan för att lyssna till Guds ord och lovsjunga Herren. Man ber inte med av hjärtat i bönera. Det kan också bero på att man helt enkelt inte fått liturgin förklarad för sig.” (RB)¹

Detta är ett försök att ge bakgrunden till gudstjänstordningen, sett ur *lekmannens* synvinkel. Orden *oss* och *vi* syftar därför på den gudstjänstfirande församlingen.

Kyrkohandboken erbjuder olika alternativ för gudstjänstordning. Här utgår vi från en ordning, så som den utformats i S:t Stefanus koinonia, Stockholm. Där denna avviker från kyrkohandboken påpekas det i kommentarerna.

Förklaringarna bygger i huvudsak på böckerna *Kyrkofromhet* av Bo Giertz, *Kyrkans lovsång* av Per-Olof Sjögren, *Doktor Martin Luthers Lilla katekes* samt artiklar ur bl.a. *Svensk Pastortidskrift* nr 26–27, 40/2003 och *Kyrka och Folk* nr 23/03. Varmt tack till dem som har granskat texten, särskilt koinonians pastor Göran Beijer.

Så småningom kan undret ske: ”... ur det meningslösa sammelsurium av ceremonier och läsningar, som högmässan i början tycktes utgöra, steg det fram ett beundransvärt konstverk, fyllt av den allra djupaste mening. Dess rikedom kunde man aldrig tröttna på, och det gav kyrkogången glädje och innehåll, även då predikan alldeles gick hjärtat förbi.” ... ”Så är det med högmässan: det behövs varken ’historisk förståelse’ eller fackkunskaper för att bli delaktig av dess rikedomar. Det behövs bara den intuition och öppenhet som de gamle kallade ’hjärtats enfald’.” (BG)

Täby i mars 2004
Lars Östling

Reviderad 2008

¹ Författare till citaten:

(BG) = Biskop Bo Giertz,

(BL) = Kyrkoherde Bert Löndahl,

(PAG) = Pastor Per-Anders Grunnan,

(POS) = Domprost em. Per-Olof Sjögren,

(RB) = Komminister Ragnar Block.

Psalmerna

De första kristna var judar, födda och uppfödda i och med Psaltarens sång och musik. Före reformationen på 1500-talet fanns få psalmer/hymner i den form vi nu har och gudstjänsten firades på latin. Luther ville att församlingen skulle vara en aktivt deltagande part och skapade psalmer på tyska. Även i Sverige kom nydiktade hymner snart att delvis ersätta Psaltarens psalmer.

Prästens roll

När prästen är vänd mot altaret, företräder han oss inför Fadern.

När han vänder sig mot oss, företräder han Kristus, den store översteprästen och liturgen. Det är egentligen Han som firar mässan vid altaret och som med oss riktar sig till Fadern från sin plats på Faderns högra sida.

Till mässans många minnen från Jesu och apostlarnas dagar hör kyrkoskruden:

”Den vita fotsida mässkjortan (alban) är ingenting annat än livklädnaden, som Jesus och hans samtida bar närmast kroppen, och mässshaken är den ännu bevarade manteln.” (BG)

”Skruden är ju inte till för att framhäva prästens person.” Tvärtom ”markerar den att han inte är en privatperson, som uppträder på eget initiativ ... utan är en ringa representant för den Kyrka, som sedan två tusen år bär fram det oförändrade och oföränderliga apostoliska budskapet.” (BG)

Vår roll

Den gudstjänstfirande församlingen är inte publik eller åhörare, utan det är *den* som firar gudstjänst i sång och bön.

Vi sitter ned vid vanlig psalmsång och vid undervisning. Under lovsång, lovsalm och vid läsning av evangeliet står vi upp. Vid bön står vi, böjer oss ned eller faller på knä.

Symboliken i att be stående eller på knä: Man ber stående med utsträckta händer för att prisa, fira och tacka. När man ber på knä är det i bot eller för att få hjälp. Att stå på knä är ...

... ”egentligen den enda kroppsställning, som riktigt motsvarar en uppriktig syndabekännelse eller en rätt vördnad inför sakramentet. Att förkasta knä-fallet som något romersk-katolskt är lika galet som att varna människor för att tro på Gud, därför att påven gör det. Att knäböja är god biblisk och reformatorisk sed.” (BG) Apg. 20:36, 21:5.

En kvinna som tröttnat på liturgilösa gudstjänster, sade så här: ”Nu behöver jag inte längre oro mig för om gudstjänsten blir andefyllt och om Jesus kommer att närvara. Idag vet jag att Kristus lovat att närvara i sakramenten och att den helige Ande är närvarande i Ordet varje gång.” (PAG)

”Jag upplever liturgin som en välsignelse. Anledningen till att jag gör det är att jag ser den som ett program på en fest, en fest inför Guds ansikte.” (C. Skogholt)

Avslutning

Avslutande lovpsalm

Alla står upp

Välsignelse

Förbli stående

Efter inledande ord:

Prästen: Herren välsigne er och bevara er. Herren låte sitt ansikte lysa över er och vare er nådig. Herren vände sitt ansikte till er och give er frid. I Faderns och Sonens † och den helige Andes namn.

Alla: Amen.

Orden är hämtade från 4 Mos. 6:22–27 och kallas ”den aronitiska välsignelsen”. Den har alltså ingått i gudstjänsten ända sedan Mose och Arons tid – för över 3200 år sedan!

På högtidsdagar används ibland en längre välsignelse.

Sändningsord

Diakon/präst: Låt oss gå i frid!

Alla: I vår Herres Jesu Kristi namn.

Vi samlades till gudstjänst och nu sänds vi ut till att tjäna Gud efter gudstjänstens slut. Jfr Jesu missionsbefallning, Matt. 28:19. Att få gå i Herrens frid, med synderna förlättna, är nattvardens ousägligt stora och rika gåva.

Vi förblir stående tills processionen har passerat.

Postludium

Inledning

Ingångspsalm

Under psalmen går en procession med prästen och ev. andra medarbetare fram till altaret, som en symbol för att församlingen träder fram inför Gud.

Vi står upp i vördnad för evangeliebok eller ev. processionskors som bärs fram. Den som vill kan buga sig vid passagen.

Ingångspsalmen hör ihop med dagens bibeltexter, och har vanligen karaktär av lovsång.

”Redan kyrkofadern Basilius den store (död 379) säger att man ska nalkas Gud med en lovsång till hans ära och att man först därefter kan bekänna sin synd – först när man upptäckt Guds helighet kan man jämföra sig själv med honom och alltså upptäcka skillnaden, dvs. synden i sitt liv.” (POS)

Vid högtidliga mässor kan rökelse förekomma. Det är en gammal sed som symboliserar dels Guds välsignelse och närvaro, dels vår bön som stiger upp till Gud. ”Låt min bön vara rökelse för dig” (Ps. 141:2).

Beredelse

Hälsningsord - Inledning/skriftetal

Efter psalmen hälsar prästen församlingen.

Skriftetalet anknyter till dagens ämne. Dess uppgift är att väcka oss till insikt om våra synder, så att vi kan bekänna dem. Hur ofta har vi inte vänt oss bort från Gud!

Efter denna rannsakan kan vi delta i församlingens syndabekännelse.

”Var och en måste pröva sig själv, sedan kan han äta brödet och dricka bägaren.” 1 Kor. 11:28.

Jfr de gamla uttrycken *skrifta sig, att gå till skriftermål*. Skriftermål = syndabekännelse som förberedelse för nattvardsgång.

Syndabekännelse och bön om förlåtelse

Under syndabekännelsen knäböjer prästen. Vi böjer oss ned eller faller på knä.

Alla: Jag bekänner inför dig, helige och rättfärdige Gud, att jag har syndat med tankar och ord, gärningar och underlåtelse. Jag har inte älskat dig över allting, inte min nästa som mig själv. Genom min synd är jag skyldig till mer ont än jag själv förstår och har del i världens bortvändhet från dig. Därför ber jag om hjälp att se och bryta med mina synder. Förlåt mig för Jesu Kristi skull.

Tillägget ”och underlåtelse” har vi gemensamt med den romersk-katolska ordningen.

”Syndabekännelsen är den yttersta tillitens bön, en triumferande kungörelse av tron och hoppet i Jesus Kristus, som växer ur det absoluta förtroendet för honom. Den tycks ropa ve men sjunger halleluja, den tycks vara ett sorgeskvåde men är en lovsång.” ...

”Bekännelser i olika former tillhör våra mest självklara repliker. Vad som i mässan bärs fram inför Gud speglar vardagsumgängets dialoger och behov av balans i relationerna: ’Ursäkta att jag kom sent, förlåt att jag gjorde fel ...’ Genom att säga det omedelbart upprättas relationen igen.” (BL)

Därefter får vi ta emot förlåtelsen (avlösningen), som prästen har i uppdrag att tillsäga oss – vilken befrielse!

Kommunionen sker i form av obruten kommunion

Obruten kommunion betyder att vi, så snart vi tagit emot brödet och vinet, ev. gör korstecknet, bugar/niger och återvänder till våra platser.

Först när alla som vill det har fått nattvarden uttalar prästen slutorden ”Herren Jesus Kristus, vilkens kropp och blod ni har mottagit, bevara er till evigt liv.”

Bön efter kommunionen

Efter prästens slutord, när utdelandet är avslutat, kommer en tackbön för nattvarden och för gudstjänsten i sin helhet.

Bönen anknyter ofta till dagens tema.

Prästen: Låt oss bedja:

Prästen ber dagens tacksägelsebön

Alla: Amen.

Kommunion

Kommunion = (måltids)gemenskap.

Detta är den sista delen av mässan, som är formad efter instiftelseordens ”tog, tackade, bröt och gav”. Sedan Herren tagit emot våra gåvor, de har välsignats vid nattvardsbönen och brödet har brutits, vill han nu ge oss del av de helgade gåvorna.

Prästen inbjuder sedan till nattvardsgången (utöver kyrkohandboken) med bibelord (Joh 1:29, Upp 19:9, Matt 8:8) som är hämtade från romersk-katolsk och anglikansk gudstjänstordning:

Prästen: Se, Guds Lamm, som borttager världens synder. Saliga de som blivit kallade till Lammets måltid.

Alla: Herre, jag är inte värdig att Du går in under mitt tak, men säg bara ett ord, så blir jag helad.

”Nattvarden är så överväldigande rik, att det icke står i liturgins makt att uttrycka allt vid själva nattvardsbordet. Här är offret, som Kristus utgav för världen. Här är gemenskapen med den himmelska härskaran. Här står himmelporten öppen.” (BG)

Prästen delar först ut oblaten, därefter kommer prästen eller diakonen med vinet. Det är valfritt om man vill ta emot oblaten i munnen eller i handen, äta den direkt och dricka vinet, eller doppa den i vinet.

Jesus sade ”Drick av den alla.”, Matt. 26:27.

Beträffande smittorisken med gemensam kalk: Alkohol, i kombination med kalkens ädelmetall, är starkt bakteriedödande. En bakteriolog ska ha sagt det inte är fler bakterier på en kalk än på de tallrikar, som man utan betänkande använder vid restaurangbesök.

Förlåtelseord

Prästen: Till dig som bekant din synd och ber om dina synders förlåtelse säger jag på Jesu Kristi uppdrag:
Dina synder är dig förlättna
i Faderns och Sonens † och den helige Andes namn.

Prästen representerar här Kristus, som ger oss förlåtelse för våra synder.

† = prästen gör korstecknet. Man kan också själv göra korstecknet, som är en påminnelse om dopet i Faderns, Sonens och den helige Andes namn, men också en bekännelse till Gud och en bön om beskydd.

För Martin Luther var korstecknet något självklart. I Lilla katekesen står att vi bör göra korstecknet bl.a. vid morgon- och aftonbönen.

Alla: Amen.

Tackbön:

Alla: Gud, vår Fader, tack för att vägen till dig alltid är öppen genom Jesus Kristus. Hjälp oss att leva i din förlåtelse. Stärk vår tro, öka vårt hopp och uppliva vår kärlek. Amen.

Syndabekännelsen, ”det allmänna skriftermålet”, är inte alltid till hjälp, när vi behöver bearbeta skamkänslor och falska skuldkänslor, och då kan vi be om enskilt samtal med en präst, som ju har tystnadsplikt. Samtalet kan övergå i bikt, ”enskilt skriftermål”. Fördelen med bikten är att man kan namnge speciella synder, motta förlåtelsen individuellt och gå in i den av Gud återupprättade gemenskapen.

Bön och lovsång

Kyrie

Vårt trefaldiga Kyrie (Herre förbarma dig) påminner om att vi åkallar och vänder oss till Fadern, Sonen och den Helige Ande. Det är tryggt att lämna våra bekymmer i Herrens händer, som har omsorg om oss.

Förebilden finns på flera ställen i Bibeln, t.ex. Matt. 20:31.

Präst/kantor: Herre, Du blev vår broder. Du känner vår nöd. Du bar den på ditt kors. Ge oss din frälsning.

Alla: Herre, förbarma dig.

Präst/kantor: Kristus, Du är den levande Herren. Du är hos oss efter ditt löfte. Bevara oss i din närhet.

Alla: Kriste, förbarma dig.

Präst/kantor: Herre, Du sitter på Faderns högra sida. Bed för oss och styrk vår tro. Vi ser mot din tillkommelses dag. Du vår Herre, kom.

Alla: Herre, förbarma dig.

Under Jul-Epifania, Påsk-Pingst och på andra högtidsdagar används i stället detta Kyrie:

Diakon/präst: Helige Herre Gud, helige starke Gud, helige barmhärtige Frälsare, Du evige Gud, förbarma dig över oss.

Alla: Herre, förbarma dig över oss.

Kriste, förbarma dig över oss.

Herre, förbarma dig över oss.

Brödsbrytelse

Vi läser tillsammans Paulus beskrivning av det urkristna nattvardsfirandet, 1 Kor. 10:16–17:

Prästen bryter ett av nattvardsbröden under orden:

Brödet som vi bryter är en delaktighet av Kristi kropp.

Alla: Så är vi, fastän många, en enda kropp, ty alla får vi del av ett och samma bröd.

Fridshälsning

Alla står upp

Prästen: Herrens frid vare med er.

Prästens ”Herrens frid vare med er” ... ”är med avsikt formad efter de ord, med vilka Jesus efter sin uppståndelse mötte lärjungarna” (BG) Joh. 20:19.

På prästens/diakonens uppmaning kan vi ta dem som står närmast i hand och önska t ex ”Herrens frid”. Grundtanken är att vi först måste försonas med varandra innan vi kommer inför altaret, se Matt. 5:23–24.

Fridshälsningen är en förlängning av vår bön om förlåtelse i Fader vår.

Agnus Dei:

Alla: O Guds Lamm, som borttager världens synder, förbarma dig över oss.

O Guds Lamm, som borttager världens synder, förbarma dig över oss.

O Guds Lamm, som borttager världens synder, giv oss din frid

Prästen: Helige Fader, vi firar denna måltid till åminnelse av din Sons lidande och död, uppståndelse och himmelfärd. Av livets bröd och välsignelsens kalk ger Du oss att äta och dricka intill den dag då han kommer åter i härlighet.

Vi ber dig: Se till hans fullkomliga och eviga offer med vilket Du har försonat världen med dig själv. Låt oss alla genom den helige Ande förenas till en enda kropp och fullkomnas till ett levande offer genom Kristus.

Genom honom och med honom och i honom tillhör dig, Gud Fader allsmäktig, i den helige Andes enhet, all ära och härlighet från evighet till evighet.

Alla: Amen, amen, amen.

Genom att svara *amen* instämmer vi i det som prästen sagt och bett. 'Amen' = 'Ja förvisso', 'Så är det'.

Herrens bön

Efter inledande ord:

Alla: Fader vår som är i himmelen. Helgat varde ditt namn.

Tillkomme ditt rike. Ske din vilja, såsom i himmelen så ock på jorden. Vårt dagliga bröd giv oss i dag, och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro, och inled oss icke i frestelse utan fräls oss ifrån ondo.

Ty riket är ditt och makten och härligheten i evighet. Amen.

Eftersom Kristus är närvarande i nattvarden är det naturligt att be den bön som Han har lärt oss, och som innehåller allt vi behöver, all välsignelse som Herren vill ge oss.

”Den markerar *tillbedjans* höjdpunkt. Den är också fördömet för all kristen bön därigenom att den sätter främst *Gud* – hans namn, rike, vilja – och att den först därefter tar upp *människan* – hennes bröd, skulder, frestelser, lidande.”
(POS)

Gloria och Laudamus

Alla står upp

Glória och Laudámus = lov och pris

Prästens ”Ära åt Gud ...” är en upprepning av änglarnas sång i julnatten, Luk. 2:14. Vi svarar med att sjunga vårt tack och lov för frälsningens (räddningens) stora gåva.

Av tradition utesluter man detta avsnitt under advent och fastan.

Prästen: Ära åt Gud i höjden och frid på jorden bland människor som han älskar.

Alla: Vi prisar dig, vi tillber dig, vi tackar dig för dina verk.

Herre Gud, evige konung, vår himmelske Fader. Herre, Guds Son, vår broder, Jesus Kristus.

Helige Ande, livets källa, vår hjälp och tröst. Amen.

Under Jul, Påsk-Pingst och på andra högtidsdagar används i stället ”Stora Laudamus”:

Diakon/Präst: Ära åt Gud i höjden

Alla: och frid på jorden bland människor som han älskar.

Vi lovar dig, vi välsignar dig, vi tillber dig, vi prisar och ärar dig, vi tackar dig för din stora härlighet.

Herre Gud, himmelske konung, Gud Fader allsmäktig, Herre, Guds enfödde Son, Jesus Kristus, Herre Gud, Guds Lamm, Faderns Son, Du som borttager världens synder, förbarma dig över oss.

Ty Du är allena helig, Du allena Herre, Du allena den högste, Jesus Kristus, med den Helige Ande, i Guds Faderns härlighet. Amen.

Kollektbön

Förbli stående

Prästen: Herren vare med er.

Alla: Med dig vare och Herren.

Prästen: Låt oss bedja:

Prästen ber dagens kollektbön

Termen *kollektbön* brukar förklaras med att den samlar ihop söndagens ämne och är en avslutande sammanfattning av det inledande partiet av bön och lovsång.

Kollektbönerna står i början av psalmbokens avsnitt för den aktuella söndagen. Vanligen används den första av bönerna, som i många fall är mer än tusenåriga och ”rymmer så många verkliga pärlor av kristen bönekonst.” (BG)

Det finns skäl att be och begrunda den redan hemma eller när man väntar på att gudstjänsten ska börja.

Efter bönen sätter vi oss ned.

Prästen läser så Jesu instiftelseord till nattvarden. Detta är nattvardsbörens centrala del (från Matt. 26:26–28):

Den natt då han blev förrådd tog han ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt lärjungarna och sade: TAG OCH ÄT. DETTA ÄR MIN KROPP SOM BLIR UTGIVEN FÖR ER. GÖR DETTA TILL MIN ÅMINNELSE.

Likaså tog han kalken, tackade och gav åt lärjungarna och sade: DRICK AV DEN ALLA. DENNA KALK ÄR DET NYA FÖRBUNDET GENOM MITT BLOD, SOM BLIR UTGJUTET FÖR MÅNGA, TILL SYNDERNAS FÖRLÅTELSE. SÅ OFTA NI DRICKER AV DEN, GÖR DET TILL MIN ÅMINNELSE.

”GÖR DETTA TILL MIN ÅMINNELSE”: Jesus uppmanar oss att minnas hans sista måltid så att den blir närvarande och verklig. (*Anamnes* = åminnelse).

KAPITÄLSKRIFTEN markerar att detta är Jesu egna ord.

Efter åminnelsen riktar sig bönen sedan mot framtiden och föregriper vad som ska ske.

Prästen: Trons mysterium!

Alla: Din död förkunnar vi, Herre, din uppståndelse bekänner vi till dess Du kommer åter i härlighet.

Nattvarden är ett sakrament och ett *mysterium*. ”Det grekiska ordet *mysterion* betyder inte något skumt, oklart. Det betyder i stället något så heligt att det inte är tillgängligt för syndiga människors tankar.” (POS)

Kyrkan har alltid trott och lärt att den heliga nattvarden är Kristi kropp och blod. Herren Kristus är närvarande i form av sakramentet. (Man kan också säga att Kristi härlighetskropp nedstiger i brödet och vinet.)

Även Luther menar att man inte kan komma längre och närmare undret än vad Kristus själv har sagt och visat. Kristi ord ”TAG OCH ÄT. DETTA ÄR MIN KROPP ...” räcker som förklaring för den som tror.

Nattvardsbönen i sin helhet är riktad till Fadern, men vid orden ”Din död förkunnar vi ...” riktar vi oss till Sonen.

Prästen: Därför vill vi med dina trogna i alla tider och med hela den himmelska härskaran prisa ditt namn och tillbedjande sjunga:

Sanctus

Alla: Helig, helig, helig Herre Gud Sebaot. Himlarna och jorden är fulla av din härlighet. Hosianna i höjden. Välsignad vare han som kommer, i Herrens namn. Hosianna i höjden.

Sanctus (Helig) är en lovsång och en akt av tillbedjan, hämtad från Jes. 6:3 och Upp. 4:8. Vi tar först del i den himmelska lovsången och stämmer sedan in i Hosiannaropen vid Jesu intåg i Jerusalem, Matt. 21:9, Ps 118:26.

Vi står nu inför Kristi ankomst i den heliga nattvarden.

Prästen ropar till Anden om att han ska bereda vägen till våra hjärtan och att han ska låta elementen – brödet och vinet – bli Jesu kropp och blod, i kraft av Jesu instiftelse. (*Epikles* = nedkallan)

Förbli gärna stående

Det har blivit alltmer vanligt att man står under hela nattvardsbönen, men under instiftelseorden ”Den natt då han blev förrådd ... dricker av den, gör det till min åminnelse” kan den som vill, i vördnad för mysteriet, falla på knä.

Prästen: Ja, lovad vare Du, himmelens och jordens Herre, som förbarmat dig över oss och utgivit din ende Son, för att var och en som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv. Vi tackar dig för den frälsning Du berett oss genom Jesus Kristus.

Sänd din Ande i våra hjärtan att han må hos oss tända en levande tro. Helga också genom din Ande detta bröd och vin, gåvor av jordens frukt och människors arbete, som vi bär fram inför dig, och låt oss genom dem få del av Kristi kropp och blod.

Ordets gudstjänst

Läsning ur Gamla Testamentet

Efter inledande ord läses dagens text ur Gamla testamentet
Läsningen avslutas med:

Så lyder Herrens Ord.

Alla: Gud, vi tackar dig.

Vanligen läser någon ur församlingen texten, från ambon (pulpeten). Seden att läsa ur den heliga Skrift är ett arv från judendomen. Jesu gärning och person liksom över huvud taget hela Nya testamentets budskap kan förstås endast mot bakgrund av och i harmoni med det Gamla Testamentet. Där finns belägg för att Jesus är Messias. Profetiorna i GT går i uppfyllelse i Jesus Kristus.

Inledningsorden ”Hör Herrens ord ...” bygger på Jer. 38:20.

Det sker något i kyrkan – varje söndag har sitt alldeles bestämda budskap, så att kyrkoåret leder oss genom hela frälsningshistoriens drama. Texternas serie ackompanjeras med toner och färg och symboliska handlingar.

”För den som lever sig in i detta samspel mellan Gudsordet och koralemas förkunnelse, mellan mässhagens, liturgi- och kyrkoskrudens meningsfulla växlingar, får varje kyrkoår en ny rikedom och varje ny årstid en särskild mening.” (BG)

Psaltarpsalm

När psaltarpsalmen sjungs, följer vi denna ordning:

<i>Kantor</i>	Omkvädet, utan ackompanjemang
<i>Alla</i>	Omkvädet, med ackompanjemang
<i>Kantor</i>	Vers
<i>Alla</i>	Omkvädet, med ackompanjemang, osv.

”Det är en urkristen sed att mellan textläsningarna sjunga psaltarverser.” (POS)

Epistel

Texten är vanligen hämtad ur breven (epistlarna) i Nya testamentet. Även denna text brukar läsas av en lekman.

Läsningen av dagens epistel avslutas med:

Så lyder Herrens Ord.

Alla: Gud, vi tackar dig.

Gradualpsalm

”Termen gradualpsalm syftar på bruket att under denna psalm flytta evangelieboken från altarets södra till dess norra sida, varvid diakonen eller någon annan person måste gå uppför trappan till altaret, hämta boken, gå nedför trappan, gå över till norra sidan och bära upp den för trappan igen och placera den på altaret. Trappa heter på latin *gradus*, därav namnet på denna psalm.” (POS)

Psalmens traditionella namn står kvar, även om ovanstående bruk inte är aktuellt när lekmän läser från en ambo.

Evangelium

Alla står upp

Diakon/präst: Herren vare med er.

Alla: Med dig vare och Herren.

Diakon/präst: Upplyft era hjärtan till Gud och hör dagens heliga evangelium!

Evangelieläsningen, ur något av de fyra evangelierna, där Herren själv citeras, utgör höjdpunkten i Ordets gudstjänst. Läsningen utförs av diakon eller präst. Vi står upp, för här hör vi *Kristus* tala på nytt.

I en del församlingar används evangelieprocession, då präst eller diakon läser evangeliet från en plats mitt i församlingen, som en symbol för att Jesus vandrade ut bland människorna.

Då ljusbärare förekommer påminner de om Jesu ord ”Jag är världens ljus”, Joh. 8:12.

Den avslutande bönen varierar med tiden på kyrkoåret.

Ofta sjungs den sista delen av offertoriepsalmen efter dessa böner.

Efter bönen kan prästen, med hjälp av en altartjänare, skölja händerna (lavabo). Denna gamla sed påminner om Ps. 26:6: ”Jag sköljer i oskuld mina händer och går runt ditt altare, Herre.”

Nattvardsbön

Alla står upp

Lovsägelsens inledning anknyter till den judiska påskmåltiden.

Formuleringarna följer dem som traditionellt används (som den nya handboken frångått).

Prästen: Herren vare med er.

Alla: Med dig vare och Herren.

Prästen: Upplyft era hjärtan till Gud.

Alla: Vi upplyfter våra hjärtan.

Prästen: Låt oss tacka Gud, vår Herre.

Alla: Det är tillbörligt och rätt.

Prefation:

Prästen: Ja, sannerligen är det tillbörligt och rätt att vi alltid och överallt tackar och lovar dig, allsmäktige Fader, helige Gud, genom Jesus Kristus, vår Herre.

Han är ditt eviga Ord som går ut över hela jorden att möta människor och gripa in i deras liv. Över hela jorden sker under då människor känner igen honom som din Son, vår Frälsare. Av honom lär vi ditt namn, som är Fader, och ser i honom ditt väsen som är kärlek.

Prefation = Inledande lovsång. Avsnittets innehåll varierar. Lovsägelsen nämner en central del av Kristi verk, som är aktuell under den innevarande kyrkoårstiden.

Nattvardens gudstjänst

Offertorium

Offertoriepsalm (första delen)

Bröd och vin till nattvarden samt dagens kollekt bärs fram från församlingen

Offertorium = Frambärande. Offertoriepsalmen fullföljer predikan och är präglad av dagens ämne.

Under psalmen bärs brödet (oblaterna) och vinet fram. Sedan tar gudstjänstvården upp kollekten och bär fram den. Detta är en symbol för att hela skapelsen återvänder till Gud och läggs under Gud.

Prästen lägger upp bröd på patémen (fatet) och slår vin och vatten i kalken (bägaren). Seden härstammar från biblisk tid, då man alltid spädde ut vin med vatten.

Offertoriebön:

Nattvardsgåvornas beredelse kan åtföljas av bön.

Vi använder följande förslag i Noterias missale. Bönerna anknyter till gamla judiska bordsböner.

Prästen: Välsignad är Du, Herre, världsalltets Gud, ty i din godhet ger Du oss det bröd som vi frambär till dig. Av jordens frukt och människans arbete bereder Du åt oss Livets bröd.

Alla: Välsignad vare Gud i evighet.

Prästen: Välsignad är Du, Herre, världsalltets Gud, ty i din godhet ger Du oss det vin som vi frambär till dig. Av vinrankans frukt och människans arbete bereder Du åt oss Frälsningens kalk.

Alla: Välsignad vare Gud i evighet.

Prästen: Herre, tag med dessa gåvor emot allt vad vi är till ande, själ och kropp. Fullkomna oss genom din nåd att i liv och död vara ett evigt offer åt dig, genom Jesus Kristus, vår Herre.

Läsningen av evangeliet avslutas med:

Så lyder det heliga evangeliet.

Alla: Lovad vare Du, Kristus

Enligt gammal tradition sjunger vi Halleluja i anslutning till evangeliet (dock ej under Fastan):

Kantor: Halleluja, halleluja, halleluja!

Alla: Halleluja, halleluja, halleluja!

Kantorn sjunger en bibelvers, varefter vi upprepar Halleluja.

Halleluja = Prisa Herren

Vi sätter oss ned.

Predikan

Till sin typ är predikan en förklaring och själavårdande tillämpning av den lästa texten.

Predikans mål är att skapa tro ("Alltså kommer tron av predikan och predikan i kraft av Kristi ord." Rom. 10:17). Villkoret för detta är att den grundas i Skriften under ledning av den Helige Ande, så att Herrens ord rent och klart förkunnas.

Det är så lockande att sitta och göra kritiska anmärkningar och reflexioner över framförandet etc. Det kan finnas goda skäl till detta, men det hjälper oss inte en hårsman närmare Gud.

"Den rätta inställningen inför varje predikan är därför en bön till Gud, att det må få finnas åtminstone *något*, som är avsett just för mig och att jag må få ögonen riktade på det. Det skall vara få predikningar, som inte har något att ge en människa i den sinnesstämningen. Känner man sig trots allt lottlös, får man komma ihåg, att även en god och riktig predikan någon gång kan gå mig alldeles förbi, och att jag ändå kan möta Gud i psalmerna och liturgien." (BG)

En gammal inskrift på en kyrkvägg i Torshälla lyder: "Tu styker skal predi kas i församblinghen nemliga la gen och evangelium."

Dvs. vi ska få höra både om lagen – som lär människan förstå, hur Gud vill att hon ska vara och hur hon i själva verket är – och evangelium – som låter ett nytt ljus falla över Frälsarens verk.

Trosbekännelse

Alla står upp

Alla: Vi tror på en enda Gud, allsmäktig Fader, skapare av himmel och jord, av allt vad synligt och osynligt är; och på en enda Herre, Jesus Kristus, Guds enfödde Son, född av Fadern före all tid, Gud av Gud, ljus av ljus, sann Gud av sann Gud, född och icke skapad, av samma väsen som Fadern, på honom genom vilken allting är skapat; som för oss människor och för vår salighets skull har stigit ned från himmelen och tagit mandom genom den helige Ande av jungfrun Maria och blivit människa; som ock har blivit för oss korsfäst under Pontius Pilatus, lidit och blivit begravnen, som på tredje dagen har uppstått, efter skrifterna, och stigit upp till himmelen och sitter på Faderns högra sida; därifrån igenkommande i härlighet till att döma levande och döda, på vilkens rike icke skall varda någon ände; och på den helige Ande, Herren och livgivaren, som utgår av Fadern (och Sonen), på honom som tillika med Fadern och Sonen tillbedes och äras, och som har talat genom profeterna; och på en enda, helig, allmänlig och apostolisk kyrka. Vi bekänner ett enda dop, till syndernas förlåtelse, och förväntar de dödas uppståndelse och den tillkommande världens liv. Amen.

"Trosbekännelsen sammanfattar vår kristna tro, och inpräntas på detta sätt, så att vi får hjälp att bära denna tro med oss genom livet." (RB)

"Trosbekännelsen är till sitt väsen en lovsång." (BG)

Svenska kyrkan har tre lydelse av trosbekännelsen: den apostoliska, den nicenska och den athanasianska. Vi använder här den nicenska, som fastställdes vid kyrkomötet i Nicea år 325.

"Den apostoliska trosbekännelsen är ursprungligen den bekännelse som skulle avläggas av dopkandidaten vid dopet." – "Denna del av mässan infördes relativt sent såsom sammanfattning av hela den kristna tron och såsom ett värn mot irrläror." (POS)

I tredje stycket, satsen "som utgår av Fadern (och Sonen)", står orden *och Sonen* inom parentes, eftersom dessa i ett senare skede lades till av kyrkan i väst. Östkyrkan (de ortodoxa kyrkorna) har alltid hävdade att den helige Ande utgår av Fadern, och nu på senare tid har västkyrkorna tyckt att det kan vara lämpligt att återgå till den ursprungliga formuleringen.

Kyrkans allmänna förbön

Förbönen är vanligen uppdelad i olika bönepunkter som avslutas med:

... ber vi till dig, Herre, vår Gud.

Alla: Herre, hör vår bön.

Förbönen blir en hjälp för alla att vara med i bönen, och en hjälp till fortsatta böner under veckan.

Det är allas uppgift att delta i bönen, eftersom vi alla är präster – de döpta och troende utgör det "allmänna prästadömet". 1 Petr 2:5, 9; Upp. 1:6, 20:6.

Förbönen leds av diakon/präst och lekmän.